

BRIEF UIT DEN VREEMDE.

MET DE NEDERLANDSCHE AMBULANCE NAAR ETHIOPIË.

IV. NAAR HET HOOFDKWARTIER VAN DEN NEGUS.

Alvorens mijn verhaal over de wederwaardigheden der Nederlandsche ambulance te vervolgen, moet ik iets rechtzetten; in mijn eersten brief gaf ik de afleiding van Paep JAN — Prester JOHN — Prester CHAN; ik volgde daabij LUDOLF, in de zeventiende eeuw een der eerste kenners van het Amharisch en van de oude Ethiopische kerktaal. Ik ben echter de laatste dagen in modern geleerd gezelschap gekomen, dat der Fransche paters Lazaristen te Dessié (later meer over hen); uit hun bibliotheek kreeg ik ter inzage *Histoire politique et religieuse de l'Abyssinie*, door den pater Lazarist COULBEAUX, die 30 jaren in dit land doorbracht. Hij geeft als de meening der geleerde wereld van heden te kennen, dat van ouds de Keizer van Ethiopië door de reizigers als Presbyter JOHANNES is betiteld, eenvoudig in navolging zijner onderdanen, die hem aanspraken en nu nog aanspreken als „Abiet! Djan Hoi”. Abiet wil zeggen vader des huizes, en in oude tijden was deze tevens priester. Djan is de opperste rechter, heer over leven en dood; hoi is het achtervoegsel voor den vocativus. Het geheel luidt dus: „O vader-priester, oppermachtige!”, en is zeer goed te vertalen als Presbyter JOHANNES (want dat Djan gelijk JEAN of JOHN is, is al heel plausibel), waaruit dan in de diverse Europeesche talen Prester JOHN, Paep JAN enz. ontstaan is.

Merkwaardig is zeker, dat Presbyter JOHANNES reeds in 1144 in de kroniek van OTTO VON FREISINGEN vermeld wordt, en dat de naam toen reeds oud moest zijn, want de kroniekschrijver vermeldt „men is gewend, met dezen naam een Nestoriaanschen koning aan te duiden”.

Zooals ik in mijn vorigen brief reeds vermeldde, zette de eerste week van Januari een regenperiode in, welke onze reisplannen naar het Noorden geheel in de war dreigde te sturen: in regen en modder met een muulnierkaravaan 14 dagen te reizen, de dieren te moeten beladen met zwaar doordrenkte tenten en andere bagage, des avonds met nat hout een kampvuur te moeten maken, dat alles en nog veel meer beteekent voor mensch en dier armoede en ellende. Maar: men kan tenminste reizen en opschieten! Anders is het in dit land met wat men euphemistisch noemt de autowegen; er zijn er slechts enkele, primitief van tracé en constructie (zooals ons later blijken zou), en die enkele worden door regen in korten tijd onbruikbaar. Het duurde dan ook niet lang, of het autovervoer tusschen Addis Abeba en Dessié was stopgezet: zeven vrachtauto's waren in de modder blijven steken.

Zoo bleef ons niets anders over, dan enkele dagen te wachten, alvorens de reis naar het Noorden te aanvaarden, dagen welke benut werden met het in orde brengen der uitrusting, het aannemen van verplegers, grootendeels geheel ongeschoolden, aan wie de beginselen van reinheid door een onzer werden bijgebracht; het kan een toevallig samentreffen zijn geweest, maar toen de eerste les in nagels knippen en handenwasschen was afgeloopen, vroeg het heele stel eenparig twee maanden salaris als voorschot!

Ook werden de maatregelen genomen, om de muuldieren voor den tocht bij elkaar te krijgen: 300 zouden er noodig zijn, te betrekken door tusschenkomst van het Ethiopische Roode Kruis. De regenperiode, volgens de officieele communiqué's „sans précédent depuis 1907”, hield na eenige dagen gelukkig op, en tenslotte kon op Dinsdag 14 Januari de karavaan vertrekken, in twee afdelingen gesplitst, resp. onder commando van de collegae VAN SCHELVEN en VAN DER DOES, samen sterk 324 lastdieren, 12 rijdieren, 10 verplegers, twee tolken en koks en bedienden.

Na eenige dagen wachten kwamen berichten binnen, dat de autoweg naar Dessié (380 KM lang, d.i. 100 KM langer dan de karavaanweg, door den omweg voor het vermijden van het 1000 meter diepe ravijn der rivieren Adabai en Wansjit) voldoende was opgedroogd, en zoo kon op Zaterdag 18 Januari de trots onzer

ambulance, het tweetal Fordvrachtauto's, met de resteerende bagage beladen worden; terstond bleek het, dat lang niet alles daarin kon verstuwd worden, zoodat de wagens den tocht op zijn minst tweemaal zouden moeten doen. Ikzelf nam ook plaats in een der auto's, met de bedoeling, door eerder in Dessié te zijn, ook eerder van den Negus te vernemen, welke bedoelingen men met onze ambulance had, zoodat bij aankomst der karavaan alles geregeld kon zijn.

Sindsdien zijn wij allen behouden in Dessié aangekomen: van de karavaan heb ik geen persoonlijke ondervinding, zoodat ik volstaan moet met mede te deelen, dat de tocht voorspoedig verliep, afgezien van de gebruikelijke kleine en groote moeilijkheden, waarmede men nu eenmaal in een vreemd land, welks bevolking men niet verstaat, altijd heeft, en afgezien van wat regen op den laatsten dag; Zondag en Maandag 26 en 27 Januari kwamen allen binnen, de gelaatshuid min of meer hevig verbrand door de felle zon van het hooggebergte. Onderweg had een der collegae nog gelegenheid zich medisch bezig te houden; zoo meldde zich des avonds in een kamp een man met een hydrocèle. De inhoud daarvan, een halve liter, werd met een recordspuit van 10 cM³ leeggezogen, onder groote belangstelling van het halve dorp.

Van den autotocht, die 4 dagen duurde, valt voornamelijk te vermelden, dat het de gevaarlijkste en opwindendste was, dien men zich kan voorstellen. Ik zwijg nog van het zwoegen door modderige plekken, van het versterken van zwakke bruggetjes, van het eenmaal noodige afladen der wagens, alvorens door een moeras te kunnen komen, van het voortdurend op lage versnellingen moeten rijden, wegens den slechten weg of de steile hellingen. Het imposantste was op den tweeden dag het klimmen tot een hoogte van 3400 meter, om daarna langs den steilen bergwand af te dalen tot 1000 meter, via een stel korte en hellende bochten, waarvan er ruim 30 alleen in twee keer gerond konden worden, en dat aan den rand van den afgrond, zonder borstwering! Alles liep goed af, dank zij onze uitstekende wagens en onze dito chauffeurs: een Griek en een Abessijn, koelbloedig en vol zekerheid! Dat het niet altijd zoo goed gaat, werd ons spoedig duidelijk, toen een vrachtauto van het Ethiopische Roode Kruis twee uren tevoren in het ravijn aan stukken bleek te zijn gevallen, de chauffeur morsdood; de man had met een ouden wagen ook nog geld willen verdienen, en moest die roekeloosheid met zijn leven boeten!

Dessié is op medisch gebied niet héélemaal misdeeld; daar is in de eerste plaats het zendingshospitaal der Amerikaansche Adventisten, waar dr. STADIN den scepter zwaait over 18 bedden. Voor onze begrippen is dat niet veel, maar het beteekende toch heel wat, toen Dessié gebombardeerd werd, en een chirurgisch geschoold arts hulp kon verleenen! Daar zijn in de tweede plaats de Fransche paters Lazaristen, die hun gebouwen voor de gewonden beschikbaar stelden en hielpen verplegen, al zijn zij zelf niet medisch geschoold. Het Amerikaansche hospitaal ligt vlak bij het Italiaansche consulaat, waar de Negus nog al eens verblijf hield; het ondervond de gevaarlijke gevolgen van die nabuurschap, in den vorm van eenige bommen, die gelukkig alleen materiele schade aanrichten! Ook uit andere voorbeelden was ons bekend, dat Roode-Kruisinrichtingen tegenwoordig de nabijheid van civiele en militaire centra moeten vermijden, zoodat ons het aanbod der Paters Lazaristen ons hun terrein als kampeerplaats af te staan, en zelfs een deel van hun gebouwen beschikbaar te stellen voor een hospitaal, dubbel welkom was. Ziedaar ons nu dus gevestigd, op 3 KM buiten Dessié, op een mooi hellend terrein, met uitzicht op de bergen, achter de missie, welke ons twee gebouwen afstond: bedoeld als school, maar nog niet als zoodanig in gebruik genomen. In het eene is een ziekenzaal met 20 bedden, in het andere een apotheek, laboratorium, operatiekamer, magazijn en een ziekenzaal voor tenminste 40 bedden.

Ik weet niet, of mijn lezers wel eens in de noodzaak zijn geweest, dat alles te installeren, practisch zonder meubilair, in een land, waar bovendien het hout schaarsch is en waar niets te krijgen is! Wij moesten onder zulke omstandigheden werken, en men kan zich geen voorstelling er van maken, welk een tijdverlies het geeft, wanneer men de kasten voor instrumenten, geneesmiddelen, verbandstoffen en laboratoriumartikelen moet improviseeren uit de kisten, waaruit

die artikelen, maar in een heel andere volgorde, te voorschijn kwamen; er ontstaat een chaos, waaruit slechts langzaam bij voorbeeld een laboratorium ontstaat, en nooit een ordelijk! O, had ik hier een laboratoriumassistente; ik zou haar op de handen dragen!

Ondertusschen had ik met den heer DE VRIES, administrateur onzer ambulance, mijn opwachting bij den Negus gemaakt. Een enkel woord over deze merkwaardige figuur, ietwat verouderd en vermagerd, vergeleken met de van hem bekende portretten. Het is hier algemeen bekend, dat de Keizer van Ethiopië de figuur is, waarom alles draait. Zijn land staat nog op het peil der Europeesche Middeleeuwen, en met zulk een land moet hij het opnemen tegen een groote Europeesche mogendheid. Betrouwbare en deskundige raadgevers heeft hij slechts enkele, en zoo heeft hij een werkdag van 20 uren per etmaal, om letterlijk alles, zelfs de détails, zelf te regelen. Heeft het Roode Kruis muilezels nodig, de Keizer zorgt ervoor; paspoorten voor tochten door het land: hetzelfde; zal een onzer doctoren spreekuur voor de soldaten der garde houden: de Keizer bepaalt, in welk gebouwtje dat zal geschieden!

Zulk een eerste onderhoud, waarbij volgens het protocol een tolk schijnt nodig te zijn, al spreekt de Keizer ten minste even goed Fransch als de tolk, heeft een min of meer koud-officieel karakter, maar wij zouden al spoedig gelegenheid krijgen tot een tweede, daar alle leden der ambulance op Zondagavond 2 dezer ten eten waren gevraagd. Ook hier ging het aanvankelijk wat stijf toe, maar spoedig ontdoide de Keizer, en vooral het halve uurtje na het diner ging voorbij in geanimeerden kout over ons land en Vorstenhuis, over het Nederlandsche Roode Kruis, over de verzorging der gewonden, enz. Het diner was geheel Europeesch, de tafel met bloemen versierd (Ethiopië is een waar bloemenland, wanneer men zich er moeite voor geeft); slechts één gerecht was Inheemsch: de onvermijdelijke „indzjera met wath”, een soort meelpannekoek met kip en saus van Spaansche peper; voor de Indischgasten onder ons niets bijzonders, voor de anderen een heete verrassing!

V. NA HET DINER: AAN HET WERK!

Maar de grootste verrassing moest nog komen; wij hobbelden op de straten van Dessié, in de keizerlijke auto's, toen wij bij een brug de lichten van een vrachtauto zagen. Het bleek een transport van 5 trucks te zijn, op weg naar ons kamp, en door de Britsche ambulance afgezonden, om ons 22 gewonden af te leveren: de Britten wilden eerstdaags meer naar het Noorden trekken, en moesten zich eerst van de zwaarste patiënten ontdoen, om bewegelijker te worden. Men had getracht ons telephonisch te waarschuwen, doch dit bericht had ons niet bereikt, zoodat dit eerste staaltje van oorlogspractijk op eenigszins groote schaal ons volkomen verraste. Gelukkig waren wij gereed voor de ontvangst van patiënten: keurige Hollandsche bedden stonden klaar; het waren er wel niet genoeg, maar de Britten leenden ons eenige brancards, en des middags had het Amerikaansche hospitaal ons 30 schragen gezonden, waarvan den volgenden dag even zoovele bedden werden gemaakt.

Den aanblik van deze menschelijke ellende zal ik nooit vergeten! Stel U voor: 22 zwaar gewonden, met bomscherven, geïnfecteerde wonden, geamputeerde ledematen, gecompliceerde fracturen, per vrachtauto 18 uren geschokt over een caricatuur van een weg. Maar de mensch kan veel verdragen, en de Ethiopiër in het bijzonder; de begeleidende dokter had elk uur even stil gehouden, om te zien hoe het ging; allen waren „cheerful”, sommigen, omdat het hun eerste auto-tocht was! Het waren slachtoffers van de bombardementen van Waldia en omgeving; zij hadden met hun wonden eenige dagen moeten reizen, of wachten, alvorens behandeld te worden en waren dus allen zwaar geïnfecteerd.

Het is een voorproefje van wat ons te wachten staat, wanneer wij meer op het terrein van den eigenlijken oorlog komen; de bedoeling is namelijk, dat wij op den duur niet in Dessié blijven, maar ons meer naar het Noorden verplaatsen. Voorloopig hebben een paar onzer werk aan de patiënten van de Britsche ambulance

en aan de zieken uit de bevolking, die zich aan onze zorgen toevertrouwen: een onzer houdt dagelijks polycliniek, maar veel belangwekkends viel er nog niet te beleven, daar de meerderheid der patiënten zelf de diagnose reeds gesteld heeft: of het is syphilis (op den duur moet ik er achter zien te komen, of framboesia tropica in dit hoogland voorkomt) of men vraagt om „Kosso”, daarmede bedoelende een lintwormkuur; door het vele gebruik van rauw rundvleesch lijdt naar schatting de helft der bevolking aan taenia saginata. Sinds eeuwen gebruikten de Ethiopiërs als middel daartegen de bloesems van den kossoboorn, doch de laatste jaren is deze kuur, althans in de meer ontwikkelde streken, verdrongen door onze Filix mas. Het dieet der bevolking brengt mede, dat iedereen hardlijvig is: groenten en vruchten zijn een onbekende weelde. Zoo is hier te lande een standaardkuur tegen lintworm ontstaan, bestaande uit 6 capsules à 0.500 filix mas, met één capsule à twee druppels crotonolie!! De Duitsche apotheek te Addis Abeba verkoopt deze kuren bij duizenden, en op onze polycliniek is de vraag daar naar ook groot.

Het eten van rauw vleesch is zeer algemeen; als onze karavaan des avonds bij een dorp kamp maakt, leggen de bedienden botje bij botje, om een schaap te koopen, voor de civiele som van één thaler (50 cent), omdat zij de huid teruggeven. Het dier wordt ritueel geslacht, gevild, en binnen een uur zijn alleen de botten en de darmen nog over. Nu ik het over prijzen heb: dit land heeft wel den laagsten levensstandaard, welken ik ken, althans onder de landen met een geregeld muntstelsel. Wij betalen aan onze grondwerkers, die loopgraven enz. aanleggen (men kan na de bombardementen op de Zweedsche ambulance nooit weten!) één thaler per 4 dagen, en bederven daardoor volgens onze gastvrije paters min of meer de markt, want zij betalen die som in 5 dagen. Niet, dat wij de markt wilden bederven: wij hadden wat haast met onze loopgraven, en waren daarom wat royaal.

Tenslotte dient nog gememoreerd te worden, dat op 4 Februari de Negus ons kamp en hospitaal met een bezoek vereerde. Vol trots toonden wij onze bijzonderheden: orthopaedische operatietafel, draagbaar Röntgentoestel, verplaatsbare autoclaven, en onze groote voorraden geneesmiddelen, verbandartikelen en instrumenten; onze bedden werden zeer bewonderd, en de Negus complimenteerde het Nederlandsche Roode Kruis ten zeerste, een compliment, hetwelk ik bij dezen overbreng. Zijne Majesteit zette zijn waardeering in klinkende munt om, door den volgende dag de ambulance te bedenken met een vetten os, vier balen meel, een petroleumblik (18 liter) met honig en een dito met boter!

Dessié, 8 Februari 1936.

CH. W. F. WINCKEL.